

GELECEĞİ KORUMAK:

ÇEVRE BİLİNCİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR YAŞAM

Prof.Dr.Oğuz ÖZAYARAL, MBA, Mikrobiyolog, Koruyucu Sağlık Uzmanı

I. GİRİŞ:

Her yıl 8 milyon ton plastiğin okyanuslara karıştığını veya dünyada her dakika bir futbol sahası büyüklüğünde ormanın yok olmakta.

DOĞA KONUŞUYOR DİNLİYOR MUYUZ?

“Doğa konuşuyor, dinliyor muyuz?”. Renklerin şiirselliği ve doğanın sessiz fısıltılarını duymayan insan figürüyle, izleyene güçlü bir sorgulama duygusu geçiriyor.

Çevre bilinci konusunda **çarpıcı istatistikler** içeren geniş bir liste:

İklim Değişikliği ve Küresel Isınma

1. **Son 100 yılda** dünya genelinde sıcaklık **ortalama 1.2°C** arttı. (IPCC)
2. 2023, kayıtlardaki **en sıcak yıl** oldu ve sıcaklık artışı tahminlerin ötesine geçti. (NASA)
3. Her yıl **300 milyar ton buz**, Grönland ve Antarktika’daki buzullardan eriyerek deniz seviyesini yükseltiyor. (NASA)
4. **Deniz seviyeleri**, son 100 yılda ortalama **20 cm yükseldi** ve bu hız giderek artıyor. (NOAA)
5. **Aşırı hava olayları** (kasırgalar, seller, sıcak hava dalgaları) **son 20 yılda 5 kat** arttı. (WMO)

“İklim Değişikliği ve Küresel Isınma” Bir yanında hayat, yeşil ve su dolu... diğer yanında yok oluş, kuraklık ve yangın. Ortadaki çocuk figürüyle bu tablo, karar anını ve sorumluluğu izleyiciye doğrudan yansıtıyor.

Ormansızlaşma ve Biyoçeşitlilik Kaybı

“Ormansızlaşma ve Biyoçeşitlilik Kaybı”.:Sol tarafta canlı ve renkli bir orman ekosistemi; sağda ise kesilmiş ağaçlar, kaçan hayvanlar, bozulan denge...Ortadaki yalnız orangutanın bakışı, izleyeni doğrudan vicdanıyla baş başa bırakıyor.

6. Her dakika dünya çapında bir futbol sahası büyüklüğünde orman yok oluyor. (WWF)

7. Amazon yağmur ormanlarının **%20'si yok oldu**, kalan kısım ise hızla yok olma riskiyle karşı karşıya. (WWF)
8. **Son 50 yılda** dünyadaki yabani hayvan popülasyonlarının **%69'u kaybedildi**. (WWF)
9. **Arılar**, dünya çapında tarımsal üretimin **%75'inden** sorumlu. Ancak popülasyonları pestisitler ve iklim değişikliği nedeniyle hızla azalıyor. (FAO)
10. **Her yıl yaklaşık 1 milyon tür**, insan faaliyetleri nedeniyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. (IPBES)

Su Krizi ve Kirliliği

11. **Dünya nüfusunun %40'ı**, temiz içme suyuna düzenli erişim sağlayamıyor. (UNICEF)
12. **2025 yılına kadar**, dünya nüfusunun **%66'sı su kıtlığı yaşayan bölgelerde** yaşayacak. (WHO)
13. **1 litre plastik şişe suyu üretmek için 3 litre su harcanıyor**. (WWF)
14. **Dünyadaki tatlı su kaynaklarının %80'i**, sanayi ve tarım kaynaklı kirlilikle tehdit altında. (UNESCO)
15. **Okyanuslardaki plastik miktarı**, 2050 yılına kadar **balık miktarını aşacak**. (Ellen MacArthur Foundation)

ADALET TERAZİSİ, Sol tarafta: kurak toprak, yoksul çocukların uzanan elleri ve arka plandaki su israfı. Orta görselde: temiz suyla yıkanan, lüks bir bahçede ihtişam... ama yüksek duvarların ardında. Sağda: Çamurlu sudan içmeye çalışan bir çocuk, çevresindeki plastik ve kimyasal atıklarla yalnız...

Plastik ve Atık Sorunu

16. **Her yıl 8 milyon ton plastik**, okyanuslara karışıyor. (UNEP)
17. **Dünya çapında üretilen plastiğin %91'i geri dönüştürülmüyor**. (National Geographic)
18. **Deniz kaplumbağalarının %100'ü**, midelerinde plastik atıklar bulunarak ölüyor. (WWF)
19. **1 plastik şişe**, doğada **450 yılda** çözünüyor. (NOAA)

20. **Mikroplastikler**, insan kanında, akciğerlerinde ve anne sütünde tespit edildi.
(Science Journal)

Su Krizi ve Kirliliği” Kurumuş topraklar, boş kuyular ve plastikle dolu sular arasındaki çarpıcı zıtlık, ortadaki parlayan tek bir su damlasıyla dengeleniyor — hem umut hem uyarı...

Karbon Salınımı ve Enerji Kullanımı

“Ulaşım ve Karbon Ayak İzi. Araba ve uçak yoğunluğu ile yürüyüş, bisiklet ve toplu taşıma arasındaki çarpıcı karşıtlık, “Yol tercihin, geleceği belirler”.

21. **Küresel karbon emisyonlarının %70'inden**, sadece **100 büyük şirket** sorumlu. (CDP Report)
22. **Fosil yakıt kullanımı**, 1900'lerden bu yana **karbon salınımını 16 kat artırdı**. (IEA)
23. **Bir uçak yolculuğu**, ortalama bir insanın **1 yıl boyunca karbon ayak izine eşdeğer** karbon salıyor. (ICCT)
24. **Bir hamburger üretimi için** 2.500 litre su harcanıyor, bu **30 dakikalık bir duş** kadar su tüketimi demek. (FAO)
25. **İklim değişikliğine bağlı olarak**, 2050'ye kadar 200 milyondan fazla insan **iklim mültecisi** olacak. (World Bank)

“Sürdürülebilir Beslenme” Doğal ve mevsimlik gıdalarla dolu sade bir sofraya ile işlenmiş, aşırı tüketimi simgeleyen karşıt düzen arasında kurulan denge ve arka plandaki doğa-endüstri kontrastı çok etkileyici.

Gıda İsrafı ve Tarım

26. **Dünya genelinde üretilen gıdanın %30'u çöpe gidiyor**, bu yılda **1.3 milyar ton** demek. (FAO)
27. **Gıda atıkları**, küresel karbon salınımının **%10'unu** oluşturuyor. (FAO)
28. **Hayvancılık sektörü**, küresel sera gazı emisyonlarının **%18'ini** oluşturuyor. (FAO)

29. **Bir çift pamuklu tişört üretimi için**, yaklaşık **2.700 litre su** harcanıyor. (WWF)

30. **Palm yağı üretimi**, Endonezya ve Malezya'da **yılda 3 milyon hektar yağmur ormanının yok olmasına neden oluyor**. (Greenpeace)

II. Çevre Bilinci Nedir?

1. Tanım ve Anlam Derinliği

“Çevre bilinci; bireyin, yaşadığı çevrenin farkında olması, doğaya zarar vermemek için çaba göstermesi ve sürdürülebilir bir yaşam anlayışını benimsemesidir.”

- Çevre bilinci, yalnızca çöp atmamak ya da geri dönüşüm yapmak değildir. Bu bilinç, doğayla kurduğumuz her ilişkiye sirayet eden bir sorumluluk halidir.
- Her bireyin yaşam tarzı; giydiği kıyafetten tükettiği gıdaya, kullandığı enerjiye kadar çevreye bir iz bırakır.

2. Ekolojik Ayak İzi ve Bireysel Sorumluluk

“Her birimizin arkasında görünmeyen bir ayak izi vardır; adına **ekolojik ayak izi** diyoruz.”

- Ne kadar su tüketiyoruz?
- Yediğimiz yemeğin üretiminde doğaya ne kadar zarar verildi?
- Evde açık bıraktığımız ışıklar, boşa akan musluklar, fazladan alınan ürünler...
- Çevre bilinci, bu soruların farkında olmakla başlar.

Hamburgerin gizli su ayak izi. Kurak tarlaya oturtulmuş dev hamburger ve 2.500 litrelik su tabelası, arka plandaki susuzlukla birleşerek oldukça çarpıcı bir mesaj.

3. Tüketim Alışkanlıklarının Rolü

“Doğa bize her şeyi sunar, ama biz doğaya ne sunuyoruz?”

- Aşırı tüketim kültürü; gereksiz alışverişler, tek kullanımlık ürünler ve ‘tüket-at’ anlayışıyla doğayı yorar.
- **Küçük tercihler büyük sonuçlar doğurur:**
Bez torba mı plastik poşet mi?
Musluğu hemen kapatmak mı beklemek mi?
Araba mı, yürüyüş mü?

Çevreyi korumak bir seçenek değil, insanlık görevidir.”

“Bir Tişört = 2700 Litre Su”.

Beyaz tişörtün altında yükselen su dalgası ve arka plandaki kuraklık, tekstil tüketiminin görünmeyen çevresel maliyetini etkili biçimde yansıtıyor.

“Toplumsal ve Kültürel Duyarlılık” Çocukların toprakla temas etmesi, geri dönüşüm farkındalığı ve kuşaklar arası çevre bilinci bu tabloda umut dolu bir şekilde buluşuyor.

Toplumsal ve Kültürel Duyarlılık

- Çocuklara çevre bilinci aşıla: toprakla oynasın, ağaca dokunsun.
- Çevreyle ilgili kampanyalara katıl, ses ver.
- Yerel yönetimlerden geri dönüşüm, yeşil alan ve çevre eğitimi talep

4. Doğaya Yabancılaşma

“Şehirleşmenin hızlandığı dünyada çocuklar artık ağacın meyve verdiğini bile bilmiyor.”

- Modern hayat, doğayla bağımızı kopardıkça çevre bilincini de zayıflatıyor.
- Doğayı tanımayan, onun kıymetini anlayamaz; doğayı sevmeyen, onu korumaz.

Dijital dünyaya ait bir cihaz (bilgisayar veya telefon) ekranından göğe doğru yükselen enerji kabarcıkları ya da veri bulutları...

Her e-posta, arkada görünmeyen devasa bir sunucu çiftliğini simgeler.

Ekranda bir çöp kutusu simgesi vurgulanır: “Silme enerji kazandırır”

5. Kültürel ve Tarihî Perspektif

“Çevre bilinci aslında bizim kültürel mirasımızda vardı. İsraf etmeyin anlayışı, paylaşma kültürü, toprağı kutsal bilme... Bunların hepsi çevreye saygının farklı ifadesiydi.”

- ❖ *Eskiden ekmek yere düşünce öpülürdü. Şimdi ise çöpe atılıyor.*
- ❖ *“İsraf haramdır” anlayışı sadece ekonomik değil, aynı zamanda çevresel bir ilkeydi.*

III. Çevresel Sorunların Günümüzdeki Boyutu

- ❖ **Küresel ısınma ve iklim değişikliği:** Dünya genelinde sıcaklık artışı, buzulların erimesi, aşırı hava olayları.
- ❖ **Biyolojik çeşitlilik kaybı:** Türlerin yok olması ve ekosistemlerin çöküşü.

- ❖ **Su krizi ve kirliliği:** Temiz su kaynaklarının azalması ve su kirliliği.
- ❖ **Atık yönetimi ve plastik sorunu:** Mikroplastikler ve geri dönüşümün önemi.
- ❖ **Gıda israfı ve sürdürülebilir beslenme:** Gıda üretiminin çevre üzerindeki etkisi.

Bir Tişört = 2700 Litre Su”

Beyaz tişörtün altında yükselen su dalgası ve arka plandaki kuraklık, tekstil tüketiminin görünmeyen çevresel maliyetini etkili biçimde yansıtıyor.

IV. Çözüm Önerileri ve Bireysel Sorumluluk (10 Dakika)

- **Bireysel olarak neler yapabiliriz?**

- ❖ Su ve enerji tasarrufu
- ❖ Sıfır atık yaşam tarzı
- ❖ Yerel ve mevsimlik beslenme
- ❖ Geri dönüşüm ve kompost
- ❖ Çevreci ulaşım yöntemleri (bisiklet, toplu taşıma, elektrikli araçlar)

- **Kurumsal ve toplumsal çözümler**
 - ❖ Yeşil şehirler ve sürdürülebilir mimari
 - ❖ Yenilenebilir enerji kullanımı
 - ❖ Sivil toplum kuruluşları ve çevreci hareketler

V. Çevre Bilincini Artırmak İçin Eylem Planı

- ❖ **İlham verici örnekler:** Dünyada başarılı çevre hareketleri, sürdürülebilir şehirler, bireysel kahramanlar.
- ❖ **Eyleme geçmeye teşvik:** Katılımcıları, bir hafta boyunca su tüketimlerini izlemeye, plastik kullanımını azaltmaya veya bir ağaç dikmeye teşvik edin.
- ❖ **Sosyal medya ve topluluk etkisi:** Çevre konularında farkındalık yaratmanın dijital gücü.

V. Eylem Planı ve İlham Verici Örnekler

Peki ne yapabiliriz?

- Evde bir 'atık ayırma köşesi' kurabiliriz.
- Haftada bir gün 'sıfır atık günü' ilan edebiliriz kendi evimizde.
- Her alışverişte bir 'gerekmeyen' ürünü almamayı seçebiliriz.
- Bir çocuğa ağaç dikmeyi öğretebiliriz.
- Sosyal medyada yalnızca tüketimi değil, **doğayı korumayı da paylaşabiliriz.**
- Çevremizi dönüştürmek için önce **kendimizden** başlayabiliriz.

“Doğa konuşuyor, dinliyor muyuz?”

Ağaçların dili, hayvanların farkındalığı ve insanın dijital dünyaya dalmışlığı, çok katmanlı bir anlatımla buluşmuş.

Her çöp, doğaya verilmiş bir cevaptır.”

EYLEM ODAKLI- DÖNÜŞTÜRÜCÜ MANİFESTO

Daha fazlasını istemeye değil, yeterinceyle yetinmeye geliyoruz.

Alışveriş torbalarımızı değil, vicdanlarımızı taşımaya başlıyoruz.

Plastik yerine sorumluluğu taşıyoruz.

Enerji tasarrufu değil; gelecek tasarrufu yapıyoruz.

Çünkü biliyoruz:

Değişim dışarıdan gelmeyecek. Bizden başlayacak.

Her birey, bir dönüşüm tohumu olabilir.

Bugün değilse, ne zaman?

Dünya hâlâ dönüyorsa, umut da dönüyor demektir.

Biz de dönüyoruz: doğaya, sadeliğe, birlikte yaşamaya.

Bir damla suya değer vermeyen, bir okyanusu hak edemez.”

EVRENSEL İNSANLIK ÇAĞRISI – NET VE VURUCU

MANİFESTO

Doğa bize ait değil. Biz doğaya aitiz.

Bu gezegenin misafiriyiz; sahipleri değil.

Yaşamak için yok ettiğimiz her şey, aslında kendimize açtığımız çukurdur.

Ve bu çukurdan ancak birlikte çıkarız.

Sıra, fark edende.

Sıra, sorumluluk alanında.

Sıra, dönüştürende.

Çünkü doğa beklemiyor.

Şimdi ya duyacağız...

Ya da yok olacağız.

Ormanlar yanınca sadece ağaçlar değil, kelimeler de küle döner.”